

2008-12-10

Sida
1(17)

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Lennart Olsson
0521-605456
070-2124011
lennart.olsson@o.lst.se

Skötselplan för naturreservatet Äramossen i Ulricehamns kommun

g:\verksamhet\51_omr_arter\511_skyddomr\la_omradesskydd\c naturreservat\pågående\äramossen\slutversioner\skötselplan.doc

Postadress:
462 82 VÄNERSBORG

Besöksadress:
Drottningatan 2

Telefon/Fax:
0521-605000 (växel)
0521-605507 (fax)

Webbadress:
www.o.lst.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	3
2. Beskrivning av området.....	3
2.1 Uppgifter om naturreservatet.....	3
2.2 Topografi och läge.....	4
2.3 Geologi och hydrologi.....	4
2.4 Markanvändning (historisk och nuvarande).....	5
2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden.....	5
2.6 Vegetation, flora och fauna	5
2.7 Friluftsliv	11
2.8 Bebyggelse och anläggningar.....	12
3 Mark och vegetationsvård.....	12
3.1 Övergripande mål	12
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder.....	12
3.3 Beskrivning av skötselområden.....	14
4 Friluftsliv.....	15
4.1 Övergripande mål	15
4.2 Information och anläggningar	15
5 Gränsmarkering.....	15
6 Uppföljning.....	15
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder	15
6.2 Uppföljning av bevarandemål	16
6.3 Revidering av skötselplanen.....	16
7 Sammanfattning av planerad förvaltning.....	16
8 Referenser	16

BILAGOR

bilaga 3a Vegetationskarta

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett naturligt och opåverkat våtmarksområde, med förekomst av en rad olika typer av mossar, kärr och sumpskogar;
- bevara ett område av vetenskapligt värde och utveckla miljöer av betydelse för flora och fauna knutna till våtmarker;
- bevara ett stort myrområde av betydelse som utflyktsmål och studieobjekt och göra det mer tillgängligt för allmänheten;
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000. Följande naturtyper ingår och skall bevaras i gynnsamt tillstånd:
 - 7110 Högmossar.
 - 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn;

Syftet skall tryggas genom att:

- området skyddas mot olika former av exploatering;
- skogsbruk förbjuds i randskogar, sumpskogar och på myrholmar;
- delar av området görs mer lättillgängligt för allmänheten;
- laggkärr och diken som avvattnar området skyddas så att myrens hydrologi bevaras.
- ungskogar och avverkningsytor sköts så att en lövrik blandskog med rik förekomst av död ved utvecklas
- anordningar för friluftslivet som P-plats, vandringsled och utsiktstorn anläggs

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Äramossen
Objektnummer:	2004528
Kommun:	Ulricehamn
Län:	Västra Götaland
Natura 2000-beteckning:	SE0530214
Lägesbeskrivning:	7 kilometer OSO Ulricehamns tätort
Ungefärlig mittpunkt	640670/136525
Ekonomisk karta:	7d1c; 7d1d; 7d0c
Areal:	487 ha
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
Naturgeografisk region:	11. Sydsvenska höglandets och smålandster- rännings myrrika västsida.
Fastigheter och ägare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
Nyttjanderättsinnehavare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
IUCN-kategori	Ia, Strikt Naturreservat
Objektskategori	Myr

<i>Natura 2000-habitat</i>	<i>Arealer¹ (ha)</i>
7110 Högmossar	174 (204)
7140 Kärr och välvda mossar	83 (172)
<i>Natura 2000-arter:</i>	Tjäder, trana, orre, grönbena, ljungpipare, smålom.

2.2 Topografi och läge

Området är beläget öster om Ulricehamn strax söder om Västergötlands högsta punkt, Galtåsen. Den högsta punkten på mosseplanet är belägen 325 meter över havet. Den del av myrkomplexet som på kartan bär namnet Äramossen består av två större mosseplan som skiljs från varandra av ett kärr och en trädridå längs ena sidan av detta. I det följande kallas dessa mosseplan Västra äramossen respektive Östra äramossen. Söder om Västra äramossen ligger ytterligare ett större mosseplan som kallas Rullamossen. Förutom dessa tre större mossar ingår i komplexet ett flertal namnlösa mossar och kärrstråk samt mellanliggande skogsholmar och uddar. Till myrkomplexet hör också de mer eller mindre igenväxta fuktängar som finns kring Fagradesån i områdets centrala del. De utgör tidigare uppodlade delar som under 1800-talet utnyttjades som åker eller för myrslätter. Omedelbart norr om reservatsområdet ligger Korsamaden – Döda kärret. Dessa är dock hydrologiskt avgränsade från övriga delar och ingår ej i reservatet.

2.3 Geologi och hydrologi

Berggrunden i området domineras av förgnejsade granitoider. Berg i dagen förekommer endast på några få mindre partier inom reservatet. Lösa avlagringar, i huvudsak sandig till moig morän täcker normalt urberget. Röd fältspatrik granit är vanligast där berget går i dagen, men här förekommer också mindre partier med grå eller rödgrå förskiffrad eller förgnejsad granit samt mycket begränsade förekomster av metagabbro/diabas.

På grund av läget i närheten av en vattendelare är det endast mycket små arealer i myrens närhet som dräneras i riktning mot myren. Det totala tillrinningsområdet är cirka sju kvadratkilometer varav största delen utgörs av myren själv med sina skogsholmar. Större delen av Äramossen utgörs av en ombrogen mosse, dvs. en högmosse som saknar påverkan från fastmarksvatten. Torvlagrets mäktighet har uppskattats till mellan tre till sex meter.

Längs norra och västra sidorna av Västra äramossen bär myren spår av grävda diken som idag i viss utsträckning har slammat igen och grundats upp. Hela området tillhör Ätrans nederbördsområde. Den nordvästra delen av Äramossen dräneras mot NV via en liten bäck som betraktas som Ätrans källflöde. Östra äramossen dräneras av ett par småbäckar mot öster. Huvuddelen av myrkomplexet avvattnas via den s.k. Fagradesån, som här är en blygsam bäck. Vattendraget och marken på båda sidor har tidigare varit utsatt för dikningar men flertalet diken är numera igenväxta och försumpa-

¹ Siffran inom parentes avser arealen i hela reservatet. Den första siffran arealen i Natura 2000-området.

de. Den eventuella hydrologiska påverkan på mossen är så vitt man kan bedöma liten.

Det största öppna mosseplanet är Västra äramossen. Den utgörs av en koncentriskt välvd högmosse med en yta av knappt hundra hektar. I den centrala delen finns ett stort antal små men förhållandevis djupa (ca 2m) myrgölar.

Mosseplanet på Östra äramossen är till ytan något mindre samt jämnare. Inga gölar förekommer. Mossen är helt opåverkad av dikningar och har välutvecklade laggkärr och ett övertvärande kärrdrag som delar mosseplanet i två delar. Rullamossen har en yta av ca 40 ha. Den sluttar svagt mot öster i riktning mot Fagradeåsen och övertväras av ett par drag. Även denna mosse är praktiskt taget opåverkad och laggen är särskilt på den västra sidan välutvecklad.

2.4 Markanvändning

Av häradskartan från slutet av 1800-talet framgår det att området mellan Äramossen och Rullemossen då till stor del var uppodlat. I anslutning till Äramossen i den norra och den västra delen fanns också myrodlingar som i några partier nådde fram till mosselaggen. I nordväst finns spår av tidigare torvtäkt i form av några mindre torvgropar. Torvtäkt har också bedrivits i södra delen längs Fagradeåsen. Jämfört med andra myrar i södra Sverige är dock ingreppen förhållandevis små och av den karaktären att påverkan på hydrologi och vegetation är mycket begränsad.

2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden

Gårdarna kring myrkomplexet hade tidigare betes- och åkermarker som anslöt till myren. Kring det gamla torpstället Snurran, eller Harehalstorp som det kallas på äldre kartor, är det delvis ännu ganska öppet med en del lövträd. På en av myrholmarna i den centrala delen av myren finns en gammal torpruin med beteckningen Gällers äng. Det här tidigare belägna torpet övergavs 1908. Odlingsmarkerna planterades därefter med granskog som till stor del blåst ned i stormarna 2005 och 2007.

2.6 Vegetation, flora och fauna

Större delen av Äramossens yta upptas av mossevegetation, dvs. ris och andra tåliga arter som kan överleva utan tillgång till mineralrikt fastmarksvatten. Mossevegetationen är av den i sydvästra Sverige vanliga typen, vilket innebär att den är öppen och i det närmaste trädlös, med undantag från spridda dvärgexemplar av tall. Mindre avsnitt i kanterna och i smala stråk med ett högre och mer slutet trädsikt har karaktären av tallmosse. Längs kanterna (laggen), mellan många av öarna samt i form av drag förekommer kärrvegetation. Det är oftast utpräglade fattigkärr. I blötare avsnitt dominerar vanligen flaskstarr (*Carex rostrata*) medan myrtiljan karakteriserar något fastare kärr. Båda varianterna är vanliga och de bildar ofta en mosaik. I särskilt blöta partier kan bladvass dominera.

På ett par ställen har kärren en något rikare karaktär än annars. Det gäller främst en del av laggen längs Rullamossens västra sida samt ett källkärr nära Fagaredsån i myrens centrala delar.

Stora delar av de f.d. kulturmarkerna kring Fagaredsån har numera karaktären av högrötsängar eller lövsumpskogar och befinner sig i igenväxning. Vissa avsnitt är idag igenväxta med björkskog. Björken har i stor utsträckning etablerat sig kring tidigare öppna diken.

Nästan all fastmark täcks av barrskog. I gränzonen mot myren är den ibland av sumpskogskaraktär och brukar då ha ett inslag av björk. I övrigt är det i huvudsak fråga en artfattig granskog av hedtyp. Endast i anslutning till tidigare odlingsmark förekommer nämnvärt lövinslag, främst björk, asp och sälg.

Kalmosse

Vegetationen är artfattig och överensstämmer med andra mossar i sydvästra Sverige (Kalmosse-typen). Den kan indelas i de olika elementen ristuvor, fastmattor, mjukmattor och lösbottnar. Man brukar också tala om en regelbunden växling mellan tuvor och höljor.

Östra äramossen är blötare och har därmed större inslag av fastmattor och lösbottnar än övriga delar av myrkomplexet, där ristuveinslaget är större och där nivåskillnaden mellan tuvor och höljor är större. Särskilt stora nivåskillnader är det i Västra äramossens centralparti, vilket också medför att träden är fler och högre än annars.

Dominerande art på ristuvorna är ljung. På högre och därmed torrare tuvor kan mattor av kråkbär förekomma och det är också på sådana ställen som tallar och björkar uppträder. Andra vanliga ris på tuvorna är klockljung, rosling och tranbär medan hjortron förekommer mer ställvis. Bottenskiktet består av torvuppbyggande vitmossor, främst de röda arterna *Sphagnum magellanicum* och *S. rubellum* samt den brunaktiga *Sphagnum fuscum*. Insprängda bland vitmossorna växer också några levermossor, tex myrmylia (*Mylia anomala*). På högre och torrare delar av tuvorna finner man renlav (*Cladonia spp*) samt ibland hedlav (*Cornicularia aculeata*).

Fastmattor utbreder sig i grunda höljor. I fältskiktet växer mest tuvull, tuv-säv, klockljung, tranbär och rundsileselhår. Mer sparsamt uppträder rosling, vitag (*Rhynchospora alba*) och de två andra arterna av sileselhår. Bottenskiktet består av tidigare nämnda *Sphagnum*-arter utom i de blötaste partierna där *Sphagnum cuspidatum* tar över. Mer eller mindre talrik och insprängt bland övriga vitmossor växer *Sphagnum tenellum*.

Mjukmattor hör mest till kärrens vegetation, men förekommer även på mossen, särskilt kring de djupa gölarna på Västra äramossen. Kärlväxtfloran är ungefär densamma som i fastmattorna, men vitag är mycket vanligare och dystarr (*Carex limosa*) tillkommer. I bottenskiktet är *Sphagnum cuspidatum*

vanligast. Lösbottnarna utgörs av till stor del nakna höljor utan slutet bottenskikt. Kartaktärsarter är vitag och storsileshår.

I några avsnitt finns förkrympta tallar och enstaka små björkar. Om detta är ett tecken på en igenväxning av mosseplanet är svårt att bedöma. Mossen är belägen i ett område med relativt hög kvävedeposition, vilket på sikt kan påverka vegetationsutvecklingen på mosseplanet. Studier av äldre flygfoton tyder på att en viss igenväxning kan ha skett.

Tallmosse

En smal zon av tallmosse finns bitvis mellan kalmossen och laggen, särskilt där dikningsförsök förekommit. Detta tyder på att denna vegetationstyp i sydvästra Sverige åtminstone delvis är kulturbetingad. De största tallmosse-avsnitten finns dock på mindre, avsnörda partier av mossen och skogen är på dessa ställen uppenbarligen spontan. Trädsiktet är dominerat av tall, men även glasbjörk och gran kan uppträda. Fältsiktet är av ristyp med lingon, odon, hjortron och tuvull som dominerar. Ofta är tuvbildningen påtaglig och arter som *Sphagnum nemoreum*, *S. apiculatum*, väggmossa (*Pleurozium schreberii*), *Aulacomium palustre*, björnmossa (*Polytrichum commune*) och renlavar (främst *Cladonia rangiferina*) dominerar i botten-skiktet.

Fattigkärr

Kärren upptas till största delen av mjukmattor och fastmattor men det förekommer även ristuvor med ljung, pors och odon. Videbuskar, mest bindvide (*Salix aurita*) och björk växer rikligt i vissa kärr, ibland också med ett inslag av gran. De flesta kärren består av en vattenrikare central del med mycket flaskstarr. Andra ingående arter är trådstarr (*Carex lasiocarpa*), ängsull (*Eriophorum angustifolium*), hirsstarr (*Carex panicea*), pors och kråklöver. I de mest vattenrika kärren växer också gles och lågvuxen blad-vass samt sjöfräken (*Equisetum fluviatile*).

Fastmattorna i kärren utbreder sig i regel mest mot kanterna där vatten-genomströmningen är liten. Myrlilja är karaktärsart men ängsull och ibland vattenklöver är också vanliga. Vitmossfloran är betydligt artrikare än ute på mossen, arter som exempelvis *Sphagnum imbricatum*, *S. papillosum* och *S. pulchrum* tillkommer. I gränzonen mot fastare mark växer ofta björnmossa (*Polytrichum commune*). Kärr som ligger i anslutning till fastmark har en artrikare kärlväxtflora. Exempel på arter i sådana avsnitt är blåtåtel (*Molinia coerulea*), kärrsilja, kärrviol, kråklöver, odon, blodrot, vattenmåra och sumpmåra.

Medelrikkärr

Två av kärren i myrkomplexet har en något rikare flora och får betecknas som medelrikkärr. Det ena utgörs av den västra laggen på Rullamossen. Denna dräneras via ett smalt dråg mot öster till Fagradesån. Vattengenomströmningen från fastmarken västerut är relativt stor, vilket kanske är förklaringen till den något rikare vegetationen. Kärret domineras av tämligen lågväxta starrarter och är ganska tuvigt. Bottenskiktet saknar i stor utsträck-

ning vitmossor. Följande starrarter förekommer: knagglestarr (*Carex flava*), hirsstarr (*Carex panicea*), hundstarr (*Carex nigra*), dystarr (*Carex limosa*), ärtstarr (*Carex viridula*), taggstarr (*Carex pauciflora*), flaskstarr (*Carex rostrata*). I övrigt förekommer ängsull, tuvsäv (*Trichophorum caespitosum*), snip (*Trichophorum alpinum*), kallgräs (*Scheuchzeria palustris*), tätört, kärrsälting (*Triglochin palustre*), slätterblomma och bläddra (*Utricularia sp*) och orkidén mossnycklar² (*Dactylorhiza sphagnicola*). Några av dessa arter är sådana som bara uppträder i lite rikare kärr.

Det andra medelrikkärret börjar som ett källkärr vid västa Äramossens södra kant. Kärret ligger flera meter lägre än den här brant sluttande torvmossen och det framsipprande grundvattnet är sannolikt mineralpåverkat. Det är till stor del glest trädbevuxet med gran och björk. Här växer också rikligt med knagglestarr, borsttistel, slätterblomma, strätta, vattenklöver, ängsvädd, kärrviol, blodrot mm. Närmare Fagradesån öppnar sig kärret, men har där rikligt med pors och en del mindre björkar. Det är starkt tuvigt av blåtåtel, men fortfarande finner man rika bestånd av mer krävande arter som slätterblomma och knagglestarr. Även andra starrarter börjar uppträda rikligt. Bland vitmossorna kan nämnas *Sphagnum pulchrum* och *S. subnitens*.

Fuktängar

De låglänta markerna kring Fagradesån och västerut mot Rönnebråten har förr varit åkrar. Talrika diken grävdes för att möjliggöra odlingen i de vattenrika markerna. Dikena är nu till största delen igenväxta, liksom delar av de f.d. åkermarkerna. De partier som ännu inte växt igen hyser en högväxt och ställvis artrik flora. Igenväxningen av björk pågår och stora delar är redan tätt björkbevuxna medan andra är mer öppna. Det rikaste kärravsnittet finns strax väster om ån. Längs dikena växer ofta en bård av högre träd av björk, gran, tall och klibbal. Ört- och gräsfloran är tillbakaträngd men ställvis finns partier med älgört, strätta, kärrtistel, kärrsilja, diverse starrarter, blåtåtel, grenrör (*Calamagrostis canescens*), kråklöver, slätterblomma, humleblomster, gökblomster, ängsskallra, hästhov, kärrdunört, frossört, hal-lon, blodrot, sumpmåra och kärrviol.

Sumpskog

I övergången mellan myr och skog finns ställvis sumpskogar. De består i allmänhet av björk och gran och är ibland genomdragna av mer eller mindre igenvuxna diken. Karakteristiska arter i fältskiktet är skogsfräken, trådtåg (*Juncus filiformis*), blåtåtel, älgört, vänderot, kärrtistel och kärrviol. I buskskiktet ingår brakved, bindvide och pors. Bottenskiktet består främst av mat-tor av björnmossa eller vitmossan *Sphagnum palustre*.

Barrskogar

Myrmarkerna omges nästan överallt av barrskog där gran dominerar. På flera ställen är skogen påverkad av skogsbruk, dvs gallrad och tämligen lik-åldrig. Skogsdikning har genomförts bl.a. i den nordöstra delen. En del öar och fastmarksuddar i myrkomplexet är dock bevuxna med en olikåldrig och

² Enligt S Jakobssons inventering 1981 rör det sig om mossnycklar (*D sphagnicola*). Be-läggexemplar saknas dock och kontroll av arttillhörighet har ej kunnat göras.

så gott som orörd granskog av blåbärstyp. Förekomsten av lågor och döda träd är rätt så sparsam och ställvis finns spridda döda eller döende enar, ett tecken på att skogsmarken tidigare utnyttjats för bete.

I anslutning till de gamla odlingsmarkerna i norr finns ännu kvar rester av öppen mark med inslag av lövträd som björk, sälg, lönn m.fl., men större delen av de en gång uppodlade ytorna är planterade med gran.

Fastmarksskogarna kring myren är i många fall påverkade av skogsbruk, men på myrholmar och mer svårtillgängliga fastmarksuddar finns spontansådda, mindre påverkade barrblandskogar. Skogsbestånd söder om Västra Äramossen

Fauna

Äramossen har tidigare bedömts vara en av de värdefullaste högmossarna ur fågelsynpunkt i södra Älvsborg. Såväl de öppna mosseplanen med gölar som omgivande randskogar är av betydelse för häckande fåglar.

Karaktäristiska arter för de öppna mosseplanen är ängspiplärka, ljungpipare och gulärta. Grönbenan och enkelbeckasinen är mer knutna till kärrartade partier och gölkomplexen. Linjetaxeringar av häckfågelfaunan har genomförts i slutet på sjuttioalet, 1992 och 2007. Resultatet från taxeringarna tyder på att gulärta minskat medan det bland övriga arter som förekommer i öppen myrmark inte märks någon tydlig trend. Den talrikaste arten på mossarna, ängspiplärkan verkar snarare ha ökat sin numerär. Populationen uppskattades 2007 till hela 50 par, varav 35 på Västra äramossen. Några mer omfattande slutsatser går naturligtvis inte att dra av några års taxering.

I de små vattensamlingarna i den centrala delen av Västra äramossen har bland annat smålom, gräsand, kricka och fiskmås häckat åtminstone vissa år. Bland vadarna förekommer tofsvipan med ett fåtal par. Grönbenan häckar årligen. Storspov har häckat regelbundet men uppträder numera sporadiskt. Enkelbeckasin förekommer spritt i mossens mer kärrartade partier och är säkert talrikare än vad linjetaxeringen visar. Brushane häckade sannolikt på mossen i slutet av sjuttitalet men har inte noterats under senare år. Rödbena har endast noterats 1992 då den sannolikt gjorde häckningsförsök. Även dubbelbeckasin och dvärgbeckasin har noterats från området, men det rör sig sannolikt om rastande fåglar. Östra äramossen är betydligt fågelfattigare och saknade 2007 såväl häckande vadare som gulärla och buskskvätta. De öppna mossytorna är här mindre och gölkomplex saknas.

I randskogarna förekommer tjäderspel och minst en tjäderspelplats ligger inom reservatet. Tjädern häckar också i reservatet och i anslutande skogar. Äramossen är också spelplats för orre. Som mest har ett 30-tal tuppar noterats i området

Tab 1. Resultat från linjetaxering av häckfågelfaunan på Äramossen och Rullamossen 1977, 1992 och 2007.

ART	1977	1992	2007
	antal par	antal par	antal par
Trana	2	2	3
Tofsvipa	3	1	2
Ljungpipare	4	4	3
Storspov	1	0	0
Grönbena	2	3	4
Skogssnäppa	1	1	1
Enkelbeckasin	0	0	4
Brushane	1	0	0
Rödbena	0	1	0
Fiskmås	1	0	0
Smålom	0	1	1
Kricka	1	0	0
Gräsand	1	0	0
Knipa	1	0	0
Sånglärka	1	0	0
Buskskvätta	0	3	4
Ängsfiolpipare	20	50	50
Sädesärta	1	0	1
Gulärta	9	4	2

Tranan som i regel håller till på kärrartade partier häckade med ett par i slutet på 70-talet. Den har ökat i antal och häckar numera med flera par årligen. På myrholmarna och i randskogarna förekommer en rad barrskogsarter som t.ex. tofsmes, talltita och svartmes. Det verkar som om skogarna i mossens närområde är lämpliga miljöer för såväl sparvuggla som pärluggla. Både dessa arter hörs regelbundet i mossens närhet och från myrholmar och kantzoner.

Området hyser en god älgstam.

I tabell 1 redovisas inom naturreservatet förekommande naturtyper och arealer för dessa.

Tabell 1. Inom naturreservatet förekommande naturtyper/vegetationstyper enligt VIC Natur.

Naturtyp/Vegetationstyp	Areal (ha)
Myrmark	242
Skogsareal	240
Varav impediment	8
Varav prod skog	233
Tallskog	47
Granskog	14
Barrblandskog	28
Barrsumpskog	65
Lövsumpskog	50
Övrig lövskog	20
Blandskog	2
Hygge	7
Övrig öppen mark	4
Totalt	487

Tabell 2. Tabell över artförekomst av rödlistade och Natura 2000-arter.

Kategori:

1. rödlistade arter (ArtDatabanken 2000): (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad;

3. arter i fågeldirektivet: (F).

SJ (Stig Jacobsson, Inventering av Åramossen), Lst (data från Länsstyrelsen). JA (Jan Andersson, Ulricehamn)

Art	Kategori	Förekomst	Källa/Uppgiftslämnare
Fåglar			
Bivråk	EN F	Observerad under häckningstid 2008	Lst
Brushane	VU F	Trol häckning (1977). Numera försvunnen	JA
Dubbelbeckasin	NT F	Påträffad rastande	Lst
Entita	EN	Observerad 2007	Lst
Grönbenä	F	Häckar	Lst
Järpe	F	Förekommer flerstädes runt mossen	SJ
Ljungpipare	F	4-5 häckande par under senaste decennierna	JA/Lst
Orre	F	Spelplats. Häckar regelbundet.	Lst
Pärflugla	F	Revirhävande	Lst
Sparvuggla	F	Revirhävande 2007	Lst
Spillkråka	F	Revirhävande 2007	Lst
Smålom	NT F	Häckar regelbundet	JA
Storspov	NT	Har häckat	JA
Tjäder	F	Tjäderspelplats. Häckar regelbundet.	Lst
Trana	F	Häckar med minst 3-4 par	Lst

2.7 Friluftsliv

Åramossen ligger mindre än en mil från Komosse som är ett förhållandevis välfrekventerat besöksmål där det finns iordningsställda vandringsleder och andra anordningar för besökare. Åramossen som representerar samma naturtyp är främst av lokalt intresse som utflyktsmål. Den utnyttjas i viss utsträckning för jakt och av fågelintresserade. Mossens närhet till Ulricehamns tätort och dess typiska högmossekaraktär gör den lämpad som studieobjekt för skolor och andra målgrupper. För närvarande utnyttjas mossen förhållandevis lite för friluftsliv och studiebesök.

2.8 Bebyggelse och anläggningar

Inom reservatet finns inga större anläggningar. I kantzonerna finns sammanlagt ett tiotal mindre jaktorn. En del av dessa utnyttjas vid jakt medan andra är på väg att förfalla. I den centrala delen av Västra äramossen finns en förfallen koja (1364905/6407211). Kojan och förfallna jaktorn och jaktorn som inte utnyttjas längre bör städas bort. Mossens norra del övertäckas av en större kraftledning.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet för områdets skötsel ska vara att bevara och utveckla områdets biologiska värden och att bevara dess orördhet och hydrologi. Tillgängligheten skall förbättras och allmänheten skall ges större möjlighet att uppleva de olika våtmarksmiljöer som förekommer i myrkomplexet. Området skall kunna fungera som refugie för hotade och sällsynta arter knutna till våtmarker med möjlighet till spridning till omgivande naturmiljöer.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Mossar, kärr och smågölar.

Våtmarkerna lämnas för fri utveckling. De kvarvarande diken som finns växer långsamt igen och det är knappast motiverat från naturvårdssynpunkt att lägga igen dem maskinellt annat än i undantagsfall (se nedan under engångsåtgärder). Transporter med fordon för områdets skötsel bör ske med lätta terränggående fordon, om möjligt på frusen mark. Kontroll av eventuella igenväxningsprocesser på mosseplanen bör ske med hjälp av flygbilder. För närvarande bedöms inga omedelbara åtgärder vara nödvändiga för att hålla mosseplanen öppna.

Bevarandemål

Mosseplanen skall även i fortsättningen vara öppna och utgöra en lämplig häckningsmiljö för t.ex. ljungräp, grönbena och andra vadare samt arter som smålom, gulärla och ängspiplärka. I området skall finnas flera lämpliga spelplatser för orre. Omgivande laggkärr och tallmossar ska ha en ostörd hydrologi och naturlig vegetation.

Engångsåtgärder

Äldre jaktorn som inte längre används städas undan liksom de gamla rase-rade gömslen som finns ute på Norra äramossen och Rullamossen.

Underhållsåtgärder

I nuläget bedöms inga underhållsåtgärder behövas. Utvecklingen på mosseplanen bör dock följas upp. Om det sker en fortsatt igenväxning, kan kompensationsåtgärder i form av rönjning av ungplantor av tall, gran, björk m.m. få ske i syfte att bibehålla det öppna mosseplanet. Förvaltaren skall i samråd med Länsstyrelsen följa upp utvecklingen på mosseplanen och av häckfågel-faunan samt vidta åtgärder om så behövs.

Sumpskogar och igenväxningsmarker

Bevarandemål

Sumpskogar och randskogar på fuktig mark skall vara opåverkade av dikningar och skogsbruksåtgärder och ha god tillgång på död ved och döda träd. De ska utgöra goda miljöer för arter som skogssnäppa, trana, orre, och järpe.

Sumpskogarna i övergångszonen mellan myr och fastmark är värdefulla miljöer för en rad arter och ofta opåverkade av skogsbruk. Övergångszon Ö om Fagared

Engångsåtgärder

Det nyligen rensade diken norr om Rönnesbråten i myrens kantzon bör återfyllas med det material som rensats upp. Detta avsnitt har markerats särskilt på skötselplanekartan. De områden som markerats som fuktäng på vegetationskartan utgörs av f.d odlingsmarker som försumpas och växer igen med bl a björk. Dessa områden liksom övriga sumpskogar och fuktiga randskogar lämnas till fri utveckling. Punktinsatser kan göras om det behövs för att gynna förekomsten av döda träd och död ved i sumpskogarna. Sådana åtgärder kan exempelvis handla om att lägga igen diken.

Underhållsåtgärder

Normalt inga.

Skogsmark på fastmark

Skogen i reservatet lämnas i huvudsak för fri utveckling. Om det finns en påtaglig risk för angrepp av granbarkborre eller andra insektskador på omgivande skogar får förvaltaren upparbeta stormfällt eller insektsangripet virke. I första hand skall virket oskadliggöras (genom barkning t ex) och ligga kvar. Om detta inte är möjligt får det tas ut ur reservatet. Körskador skall undvikas.

Bevarandemål

Den långsiktiga målsättningen är att randskogar och skog på myrholmar skall utgöras av naturskogsliknande bestånd av spontansådd skog. I övergången mot öppen myrmark skall en naturlig kantzon med ett välutvecklat buskskikt finnas och skogarna ska ha en rik förekomst av död ved och döda träd. I området skall lämpliga spelplatser och häckningsmiljöer för tjäder finnas.

Engångsåtgärder

I områden i centrala delen av myren (bl.a. Gällers äng) och i de nordöstra delarna av reservatet har nyligen uttag av vindfällan och avverkning skett. Här bör en röjning genomföras om några år med syfte att gynna lövföryngring. Dessutom kan en gallring genomföras senare för att snabbare få fram en sluten skog med god tillgång på löv och döda träd. Gallringen kan då kombineras med ringbarkning och topphuggning av träd för att gynna uppkomsten av död ved och döda träd. Om detta bedöms nödvändigt får avgöras senare. De områden som är i behov av denna typ av insatser har markerats på skötselplanekartan, bilaga 2. Därefter bör skogarna i reservatet i huvudsak kunna lämnas för fri utveckling.

Underhållsåtgärder

Normalt inga med undantag för röjningar och gallringar i ungskogsområden. De insatser i form av naturvårdsinriktade gallringar/röjningar som genomförs skall ske manuellt och vid en tidpunkt som är gynnsam för fågellivet på mossen (augusti –februari). Eventuella maskintransporter ska undvikas och får endast ske på tjälad mark.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Någon indelning av reservatet i olika skötselområden har inte bedömts som meningsfull med tanke på att det i huvudsak ska få ske en fri utveckling i reservatet. Av vegetationskartan bilaga 3a framgår utbredningen av de olika vegetationstyperna. De områden som redovisas som ”fuktäng” på denna karta är stadda i igenväxning och kan numera karakteriseras som lövdominerade igenväxningsmarker. På skötselplanekartan bilaga 3b har de delområden där det ska genomföras skötselinsatser i form av röjning, gallring redovisats.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Myrkomplexets speciella miljöer skall göras mer tillgängliga och kunna utnyttjas som studieobjekt. Allmänheten skall ges möjlighet att få en överblick över mossen och uppleva den speciella miljö som en västsvensk högmosse utgör. Genom att besökarna kanaliseras skall störningar på fågellivet undvikas.

4.2 Information och anläggningar

I den västra delen av Västra äramossen anläggs en vandringsled samt ett fågel- och observationstorn som ger besökaren möjlighet att se ut över mosseplanet och komma i närmare kontakt med olika delar av myrkomplexet. Anläggningarna placeras så att det lätt går att nå från Ulricehamns tätort på den cykelväg som planeras på den f.d. banvallen norr om mossen och via landsvägen på den s.k. Getaryggen. En parkeringsplats anläggs nära den allmänna landsvägen och en stig anläggs ned till reservatsgränsen och ut på mossen. Anläggningarna skall om möjligt vara handikappanpassade.

Informationstavlor sätts upp vid P-platsen och enligt anvisningar på skötselplanekartan, bilaga 3b. Grundprincipen är att sätta upp tavlor vid reservatsgränsen där vägar når in mot reservatet. Tavlorna skall utföras enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar. De skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten.

Ett gömsle/orrkoja kan anläggas för att ge besökande möjlighet att på nära håll studera orrspel. Behovet undersöks närmare i samråd med kommunen och den lokala fågelklubben.

Anläggningar för allmänheten skall tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren. I anslutning till leder, P-plats och andra anordningar för det rörliga friluftslivet genomförs röjningar av inträngande sly och buskar samt nedfallna träd vid behov.

5 Gränsmarkering

Reservatets gräns ska utmärkas i fält. Gränsmarkeringar skall utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet ska dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen ska förutom utförare framgå:

- åtgärd,
- plats,
- kostnad,
- tidpunkt.

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Länsstyrelsen ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

7 Sammanfattning av planerad förvaltning

Förvaltningen för naturreservatet Äramossen bekostas av staten

Tabell 3. Prioritering av föreslagna skötselåtgärder och uppföljning
Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

Skötselåtgärd/uppföljning	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	2009	1
Informationsskylt(ar)	2009	1
Fågeltorn/utsiktstorn	2010	2
Gömsle/orrkoja	2011	3
Vandringsled	2010	1
P-plats	2010	2
Röjning av ungskog	2015 -2020	1
Uppföljning av skötselåtgärd	Efter åtgärd	1
Uppföljning av bevarandemål		1
Fågeltaxering	Årligen alt vartannat år	1

8 Referenser

- Andersson, J 1994. *Inventering av fåglar på Komosse (1989-90) och Äramossen (1992)*. Fåglar i Södra Älvsborg nr 4/94.
- Cederberg, B., Löfroth, M. 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hillden, A. *Beskrivning till jordartskartan, Ulricehamn SV*. SGU Ae 83.
- Jacobsson, S. *Inventering av Äramossen –Rullamossen*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1981:1 (opublicerad)
- Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- SGU. 1990. *Jordartsgeologiska kartbladet skala 1:50000*. Serie Ae. Nr 83.
- SGU.1988. *Berggrundskartan /D Ulricehamn SV*. SGU Serie Af nr 159.
- Skogsstyrelsen. 1995. *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping.

ÄRAMOSSEN

